

Vijesti.ba: Intervju sa visokim predstavnikom

Razgovarala: Nevena Cosic

- Na poziciji visokog predstavnika ste deset godina. Možete li nam dati kratak pregled Vašeg mandata, šta smatrate svojim uspjehom i je li bilo nekih razočarenja?

Kada sam došao ovdje prije deset godina, međunarodna zajednica mi je dala jasan zadatak, provedba tzv. programa 5+2, kako bih ugasio Ured visokog predstavnika što prije. Prema tome, ja sam morao odvikavati lokalne lidere od intervencija OHR-a i navike da će međunarodna zajednica uraditi sve umjesto njih. Ovo je dijelom bio bolan proces, koji je kod običnih građana stvarao mnoga razočarenja i frustracije, ali, da budem iskren, i sam sam se često tako osjećao.

Najveći uspjeh je to što je međunarodna zajednica ostala nepokolebljiva u svom opredjeljenju da pomogne Bosni i Hercegovini u postizanju trajne stabilnosti i funkcionalnosti u skladu sa Dejtonskim mirovnim sporazumom. Činjenica da je visoki predstavnik sa mandatom koji ima ostao u BiH odražava upravo ovo opredjeljenje, jer međunarodna zajednica želi od lidera ove zemlje vidjeti očiglednije dokaze da su spremni učiniti institucije funkcionalnijim, odbaciti podjele iz prošlosti i krenuti prema kompletnoj reintegraciji zemlje.

Ja sam također uspio da održim fokus na Bosni i Hercegovini mojim dvogodišnjim izvještajima i obraćanjima Vijeću sigurnosti UN-a. Međunarodno tijelo kao što je Vijeće sigurnosti bavi se mnogo širim, gorućim globalnim pitanjima i konfliktima, od Afganistana do Sirije, Afrike i Venecuele. U jednom takvom "natjecanju" između globalnih događaja i konflikata, veoma je važno stalno podsjećati širu međunarodnu zajednicu na proces implementacije mira u Bosni i Hercegovini. Vijeće sigurnosti UN-a kontinuirano izražava podršku teritorijalnom integritetu i suverenitetu BiH, uključujući redovna produženja mandata EUFOR-a koji je jako važan. Ja sam također uspio da skrenem pažnju i bivšeg generalnog sekretara UN-a Ban Ki-moona, koji je naposljetku posjetio Sarajevo i Srebrenicu.

Međutim, na ličnom nivou, kao ponosan Evropljanin, moram reći da su do sada najsretniji dani moga mandata bili oni kada je ukinut vizni režim između BiH i EU u 2010. godini, u vrijeme kada sam bio na dužnosti visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU. Još jedan sretan trenutak za mene bit će kada budem imao priliku da zatvorim OHR nakon potpune implementacije Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Jedan od mračnijih momenata desio se u decembru 2009. godine, kada je međunarodna zajednica odlučila da međunarodne sudije i tužioce vrati u njihove matične zemlje, jednim dijelom iz razloga što nije htjela da ugrozi tzv. "Butmirski proces" ustavnih promjena.

Nažalost, domaće institucije nisu adekvatno preuzele odgovornost za borbu protiv kriminala i korupcije. Na primjer, prema indeksu percepcije korupcije koji objavljuje Transparency International, gdje rezultat pokazuje percepciju korupcije u javnom sektoru na skali od nule - visoko korumpirano - do 100 - najmanje korumpirano, Bosna i Hercegovina je u 2018. godini imala rezultat 38. Za usporedbu, Holandija je imala rezultat 82. Ovo potvrđuje da je krajnje vrijeme da se ovaj ozbiljni problem počne rješavati.

Najveće razočarenje je to što lideri Bosne i Hercegovine nisu iskoristili posljednjih deset godina da u potpunosti implementiraju Dejtonski mirovni sporazum, odnosno 5 ciljeva i 2 uslova, koje je potvrdilo Vijeće za implementaciju mira, čime bi se stvorili uslovi za ukidanje OHR-a. I zaista, ovog mjeseca je Glas Srpske prenio izjavu šefa Delegacije EU, ambasadora Wigemarka, da BiH mora da se oslobodi međunarodne supervizije ukoliko želi pristupiti Evropskoj uniji. Prema tome, lideri ove zemlje, ako su ozbiljni u svojoj retorici oko pristupanja BiH u EU, moraju kao prvi korak završiti implementaciju Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Nakon toga, BiH, kao svaka druga zemlja koja ima aspiracije da se priključi EU, morat će da uradi sve što je neophodno u okviru smjernica EU da ostvari taj cilj. Ubrzana implementacija programa 5+2 bi, prema tome, ubrzala zatvaranje OHR-a. Jasno rečeno, implementacija programa 5+2 znači omogućiti BiH i njenim građanima da samo žive "normalan" dostojanstven život. S druge strane, poslovna zajednica je bila vrlo otporna i uprkos brojnim preprekama postigla je izvanredne rezultate.

- Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove u Hagu pravosnažno je osudio bivšeg predsjednika RS Radovana Karadžića na doživotnu kaznu zatvora. Dio javnosti kaže da je ovakva presuda jak argument za ukidanje RS, dok dio tvrdi da neće uticati na status RS u BiH. Kakvo je Vaše tumačenje?

Presuda potvrđuje da je Radovan Karadžić individualno odgovoran za genocid, ratne zločine i zločine protiv čovječnosti. Individualno, dakle ne Srbi kao narod.

Ne postoji veza između presude Karadžiću, niti bilo koje druge prošle ili buduće presude, i statusa Republike Srpske. Republika Srpska je dejtonska kategorija, koju su potpisali predstavnici međunarodne zajednice i čelnici iz regije, uključujući i Bošnjake. Po mom mišljenju, njen status se neće promijeniti ovom presudom.

- Genocid u Srebrenici dokazan je u brojnim haškim presudama, među kojima i pravosnažnom Karadžiću. Ipak, vlast u RS formirala je komisije za istraživanje ratnih dešavanja u Srebrenici i Sarajevu. Početak rada ovih komisija najavljuje se krajem marta. Imajući u vidu da je OHR ranije osudio njihovo osnivanje, hoće li Vaša reakcija ostati na nivou upozorenja ili ćete eventualno preduzeti konkretne korake povodom budućih rezultata rada i zaključaka ovih komisija?

Bojim se da je stvarni razlog osnivanja ove dvije komisije pokušaj ponovnog pisanja historije i relativiziranja potvrđenih zločina. Prošlog decembra, politički direktori Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira, sa izuzetkom Rusije, izrazili su žaljenje povodom donošenja zaključaka 14. augusta 2018. godine, koji su uključivali i osnivanje ove dvije komisije. Oni su također ponovo potvrdili da su i međunarodni sudovi i domaći sudovi definitivno kvalificirali događaje koji su se odigrali u Srebrenici između 10. i 19. jula 1995. godine kao genocid. Prema tome, po našem mišljenju, bespredmetno je govoriti o tome. Ne može biti daljeg preispitivanja ovih presuda i činjenica koje su utvrđene u vezi sa Srebrenicom.

Haški tribunal jednoglasno je ustanovilo najviše međunarodno tijelo – Vijeće sigurnosti UN. Nepoštivanje tog suda znači nepoštivanje najvišeg međunarodnog tijela. Kao Austrijancu, meni je drago što su nacistički zločinci iz Austrije osuđeni, neki i pogubljeni. Na taj način mojoj zemlji je omogućeno da ima prosperitetnu i moralno čistu budućnost.

Istina o događajima u području Srebrenice je dobro dokumentirana i utvrđena od strane međunarodnih sudova. Ovi sudovi su utvrdili da je u Srebrenici počinjen genocid. Bez obzira na činjenicu da prvobitna komisija za Sarajevo nikada u stvarnosti nije počela da funkcioniše, što je šteta, opsada Sarajeva kao i druga zvjerstva koja su počinjena u Sarajevu također su dobro dokumentirana i predmet su raznih procesa na krivičnim sudovima.

- Okupljanje pripadnika Ravnogorskog četničkog pokreta u Višegradu svake godine izazove oštre osude dijela javnosti, uz upozorenje da predstavlja prijetnju sigurnosti. Može li i hoće li OHR na neki način izvršiti pritisak na domaće institucije vlasti da donesu odgovarajuće zakonske propise kojima bi se zabranila okupljanja ovog, ali i sličnih pokreta, po uzoru na državu iz koje dolazite, Austriju, koja je zakonski regulirala zabranu fašističkih simbola, među kojima i ustaška obilježja, a Katolička crkva u Austriji čak je zabranila služenje mise u Blajburgu?

Moja zemlja se suočila sa svojom prošlošću i smatram da je to učinila uspješno. Mi smo se oslobodili tog tereta i mogli smo raditi na budućnosti tako što smo prošlost ostavili iza sebe – uz dužno poštovanje prema nevinim žrtvama.

Za žaljenje je da BiH još uvijek nema državni zakon koji uređuje ova pitanja. Potreba za takvim zakonom je više nego očigledna. Novoizabrane bh. vlasti imaju priliku pokazati da su opredijeljene za vladavinu prava, dobro upravljanje i evropske standarde, ali i za napore ka pomirenju, i usvojiti relevantnu zakonsku regulativu. Dopustite također da primijetim nešto kada je riječ o evropskim standardima. Poštivanje evropskih standarda znači njihovo provođenje, u suprotnom, to su samo prazne riječi.

- Kako vidite proces formiranja vlasti na nivou BiH? Konstituisana su oba doma Parlamenta BiH, no čeka se na formiranje Vijeća ministara BiH. Sudeći prema posljednjim izjavama vladajućih političkih stranaka, BiH neće dobiti izvršnu vlast ni do kraja ovog mjeseca.

Važno je da se proces formiranja vlasti okonča što prije u interesu svih građana i da se novoformirani organi pod hitno fokusiraju na neophodne reforme.

- Nove izvršne vlasti nema ni na nivou FBiH, niti je proces formiranja zakonodavne vlasti okončan do kraja, budući da rukovodstvo Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamenta FBiH nije kompletirano. Iako je OHR ranije jasno poručio da se prilikom formiranja Doma naroda FBiH mora poštovati popis iz

1991. godine, što nalaže i Ustav ovog entiteta, ispoštovano je uputstvo CIK-a BiH koje je naložilo primjenu popisa iz 2013. godine. Kako komentarišete činjenicu da gornji dom federalnog Parlamenta nije formiran u skladu sa Ustavom FBiH i kakve to posljedice može proizvesti u iduće četiri godine?

Pred nadležnim sudovima je pokrenut niz pitanja o formiranju Doma naroda Federacije, uključujući i pitanje koje spominjete, tako da je na sudovima da donesu odluku o tome.

- Nedavno je objavljen podatak da BiH ima najviše zavisnika o kockanju u regiji i najveći broj kladionica u Evropi. Kako komentarišete ovaj fenomen?

Prema nekim procjenama, oko 50.000 ljudi u BiH spada u kategoriju patoloških kockara. Za relativno malu zemlju kao što je BiH, taj broj je zabrinjavajući. Broj kladionica je ogroman i nalaze se svuda, čak i u blizini škola. Sve to ukazuje na jaku potrebu za donošenjem zakona koji bi uredio ovu oblast poslovanja. Imajući u vidu socijalne probleme koje kockanje stvara, najmanje što bih očekivao je da poslovanje tih firmi bude realno oporezovano i uređeno kao u brojnim drugim zemljama, ali to trenutno nije slučaj.

Sreća se ne može naći u kladionicama. One upropaštavaju porodice i društvo u cjelini. Sreća postoji u zemljama kao što su Finska i Danska, u državama sa dobrim upravljanjem, funkcionalnom vladavinom prava i sigurnom budućnošću. To je ono što divni ljudi Bosne i Hercegovine žele i zaslužuju. Ništa drugo – samo normalan život.